

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu ensimmäinen jaosto)
28 päivänä helmikuuta 2002 *

Asiassa T-354/94,

Stora Kopparbergs Bergslags AB, kotipaikka Falun (Ruotsi), edustajinaan
asianajajat S. Lehr ja A. Riesenkampff, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Curall ja R. Lyal, prosessiosoite
Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa kantaja vaatii EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (EYVL L 243, s. 1) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti B. Vesterdorf sekä tuomarit K. Lenaerts, J. Pirrung, M. Vilaras ja N. J. Forwood,

kirjaaja: hallintovirkamies D. Christensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.10.2001 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

- 1 Tämä asia koskee EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehtyä komission päätöstä 94/601/EY (EYVL L 243, s. 1), sellaisena kuin se on oikaistuna ennen sen jul-

kaisemista 26 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyllä komission päätöksellä (C94 2135 lopullinen) (jäljempänä päätös). Päätöksessä on määrätty 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) rikkomuksesta.

- 2 Päätöksen päätösosassa määrätään seuraavaa:

”1 artikla

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek de Eendracht NV (joka käyttää toiminnimeä BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (aikaisemmin Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (aikaisemmin Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (aikaisemmin Tampella Española SA) ja Moritz J. Weig GmbH & Co KG ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että

- Buchmann ja Rena ovat noin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1990 loppuun,
- Enso Española on ainakin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1991 huhtikuun loppuun,

- Gruber & Weber on ainakin vuodesta 1988 vuoden 1990 loppuun ja
- muut ovat vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun

osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

- tapasivat säännöllisesti salaisissa ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneissa kokouksissa neuvotellakseen ja päättääkseen alan yhteisestä kilpailunrajoittamissuunnitelmasta,
- sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,
- suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,
- saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämistä vakiotasolla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa,

- toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,

- edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käytöasteista.

— —

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomisista sakkoa seuraavasti:

— —

xvii) Stora Kopparbergs Bergslags AB:lle sakkoa 11 250 000 ecua;

— — .”

- 3 Päätöksen mukaan rikkominen tapahtui Product Group Paperboard -nimisessä organisaatiossa (jäljempänä PG Paperboard), joka muodostui useista työryhmistä ja jaostoista.
- 4 Tämän organisaation yhteyteen perustettiin vuoden 1986 puolivälissä Presidents Working Group (jäljempänä PWG), joka muodostui yhteisön tärkeimpien kartongintuottajien (joita oli noin kahdeksan) johtavassa asemassa olevista edustajista.
- 5 PWG:n tehtävänä oli erityisesti keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa. Se teki erityisesti yleisluonteisia päätöksiä siitä, milloin ja minkä suuruisina tuottajien oli toteutettava hinnankorotukset.
- 6 PWG raportoi President Conferencelle (jäljempänä PC), johon osallistuivat (melko säännöllisesti) melkein kaikkien kyseessä olevien yritysten toimitusjohtajat. Nyt kyseessä olevana aikana PC kokoontui kahdesti vuodessa.
- 7 Vuoden 1987 lopulla perustettiin Joint Marketing Committee (jäljempänä JMC). Sen pääasiallisena tarkoituksena oli yhtäältä päättää, voitiinko hintoja korottaa, ja jos voitiin, niin miten, ja toisaalta määritellä yksityiskohtaisesti, miten PWG:n määttämät ja suurimpien asiakkaiden osalta päättämät hinta-aloitteet toteutetaan, minkä tarkoituksena oli saada aikaan yhdenmukainen hintajärjestelmä Euroopassa.
- 8 Economic Committee (jäljempänä talousjaosto) keskusteli muun muassa hintavaihteluista kansallisilla markkinoilla ja yritysten tilauskannoista ja raportoi päätelmistään JMC:lle tai vuoden 1987 loppuun saakka JMC:n edeltäjälle

Marketing Committeeelle. Talusjaoston jäsenenä oli useimpien kyseessä olevien yritysten markkinointi- ja/tai myyntijohtajia, ja se kokoontui useita kertoja vuodessa.

- 9 Lisäksi päätöksestä ilmenee komission katsoneen, että PG Paperboardin toimintaa tuki se tietojen vaihto, jota harjoitettiin omaisuudenhoitoyhtiö Fidesin välityksellä, jonka kotipaikka on Zürich (Sveitsi). Päätöksen mukaan useimmat PG Paperboardin jäsenet toimittivat Fidesille kausiraportteja tilauksista, tuotannosta, myynnistä ja kapasiteetin käytöstä. Näitä raportteja käsiteltiin Fidesjärjestelmässä, ja yhdistetyt tiedot lähetettiin järjestelmään osallistuville.
- 10 Kantaja Stora Kopparbergs Bergslags AB (jäljempänä Stora), joka on eurooppalainen kartongintuottaja, hankki omistukseensa Kopparfors-yhtiön 1.1.1987 (päätöksen liitteenä oleva taulukko 8). Vuonna 1990 Stora hankki omistukseensa saksalaisen paperialan konsernin Feldmühle-Nobelin (jäljempänä FeNo-konserni) tämän emoyhtiön Feldmühle Nobel AG:n (jäljempänä FeNo) kautta. Hankinta-ajankohtana FeNo-konserniin kuului Feldmühle-yhtiö, joka omisti jo tuolloin Papeteries Béghin-Corbehemin (jäljempänä CBC).
- 11 Päätöksen mukaan Kopparfors, Feldmühle ja CBC osallistuivat kartelliin kokosen ajan, jota päätös koskee. Lisäksi päätöksessä todetaan, että Feldmühle ja CBC osallistuivat PWG:n kokouksiin.
- 12 Päätöksessä on myös todettu, että ”aiemmat kartongintuottajat Kopparfors ja Feldmühle on yhdistetty, ja nykyään ne muodostavat Stora-konsernin Billerudryhmän” (11 perustelukappale).

- 13 Päätöksen 158 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa: ”Stora myöntää olevansa vastuussa tytäryhtiöidensä Feldmühlen, Kopparforsin ja CBC:n osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen sekä ajalta ennen kuin konserni hankki ne omistukseensa että sen jälkeiseltä ajalta”. Komissio on lisäksi sen perusteella, että Feldmühle ja CBC osallistuivat PWG:n kokouksiin, katsonut kantajan kuuluneen kartellin ”johtajiin” ja olevan tämän johdosta erityisessä vastuussa.
- 14 Kantaja on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 24.10.1994 jättämällään kannekirjelmällä nostanut kanteen, jossa se vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ensisijaisesti kumoamaan päätöksen siltä osin kuin se koskee kantajaa ja toissijaisesti poistamaan määrätyn sakon tai alentamaan sitä.
- 15 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 14.5.1998 antamallaan tuomiolla (Kok. 1998, s. II-2111; jäljempänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio) osittain kumonnut päätöksen päätösoosan 2 artiklan ja hylännyt kanteen muilta osin.
- 16 Kantaja on yhteisöjen tuomioistuimeen 27.7.1998 toimittamallaan valituskirjelmällä hakenut EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla muutosta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioon.
- 17 Kantaja on vedonnut valituksensa tueksi kolmeen valitusperusteeseen.
- 18 Ensimmäisen valitusperusteen mukaan perustamissopimuksen 85 artiklaa ja 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204) 15 artiklan 2 kohtaa on rikottu ja yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita on loukattu. Tämän valitusperusteen ensimmäisessä osassa kantaja väitti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen, kun

se oli katsonut, että kantajan oli vastattava niistä perustamissopimuksen 85 artiklan rikkomisista, joihin sen tytäryhtiö Kopparfors oli syyllistynyt, ottamatta huomioon, ettei komissio ollut kyennyt näyttämään toteen, että kantaja olisi todellisuudessa vaikuttanut Kopparforsin myyntipolitiikkaan. Valitusperusteen toisen osan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että kantajan oli vastattava niistä kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet sekä ennen kuin kantaja hankki ne omistukseensa että sen jälkeen, koska kantaja ei voinut olla tietämätön niiden osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen ja koska se ei ollut ryhtynyt aiheellisiin toimenpiteisiin estääkseen kilpailusääntöjen rikkomisen jatkamisen (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelujen 83 kohta).

- 19 Toinen valitusperuste koski perustelujen puutteellisuutta sakon laskennan osalta.
- 20 Kolmannen valitusperusteen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, ettei se, ettei niitä vaikutuksia, joita hintoihin oli väitetty kohdistuneen, ollut esiintynyt, voinut vaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin.
- 21 Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 16.11.2000 antamassaan tuomiossa (Kok. 2000, s. I-9925; jäljempänä yhteisöjen tuomioistuimen tuomio) hylännyt toisen ja kolmannen valitusperusteen sekä ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisen osan.
- 22 Yhteisöjen tuomioistuin on sitä vastoin hyväksynyt ensimmäisen valitusperusteen toisen osan. Se on todennut tältä osin seuraavaa:
- ”35 [Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen] tuomion 81 kohdasta käy ilmi valittajan tehneen vasta vuoden 1990 huhtikuussa ’ostosopimuksia noin 75 prosentista FeNo-konsernin — johon Feldmühle kuului —

osakkeita osakkeiden tosiasiallisen siirron tapahtuessa kuitenkin vasta vuoden 1990 syyskuussa' ja valittajan 'maininnee, että se hankki vuoden 1990 lopulla pienosakkaiden osakkeita siten, että se omisti 97,84 prosenttia FeNo:n osakkeista'.

- 36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin katsonut valittajan olevan vastuussa kilpailusääntöjen vastaisista Feldmühlen ja CBC:n toimista ajalta ennen syyskuuta 1990.
- 37 Tähän on todettava, että luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka johtaa kyseistä yritystä aikana, jolloin kilpailusääntöjä on rikottu, on lähtökohtaisesti vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka kilpailusääntöjen rikkomisesta annetun langettavan päätöksen antamispäivänä yrityksen toiminta on toisen henkilön vastuulla.
- 38 Tässä tapauksessa on riidatonta, että Feldmühle ja CBC olivat edelleen olemassa sen jälkeenkin, kun valittaja hankki ne itselleen syyskuussa 1990, joten sen oikeushenkilön, joka johti niiden toimintaa, ennen kuin valittaja hankki ne omistukseensa, on katsottava olevan vastuussa niiden toimista.
- 39 Se, että valittajan oli tänä aikana täytynyt olla tietoinen siitä, että ne osallistuivat kartelliin, koska se itse osallistui siihen tammikuusta 1987 lähtien tytäryhtiönsä Kopparforsin kautta, ei riitä siihen, että sen olisi katsottava olevan vastuussa niistä kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin nämä yhtiöt olivat syyllistyneet, ennen kuin se hankki ne omistukseensa; näin on julkisasiamieskin perustellusti katsonut ratkaisuehdotuksensa 80 kohdassa.

- 40 Ensimmäinen valitusperuste on näin ollen hyväksyttävä tältä osin, ja valituksenalainen tuomio on tästä syystä kumottava.”
- 23 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut tuomionsa perustelujen 79 kohdassa, että ”koska asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, mikä osuus valittajan vuoden 1990 liikevaihdosta tuli Feldmühleltä ja CBC:ltä, asia on palautettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta se harkitsee uudelleen sakon suuruuden tämän tuomion 37—40 kohdassa esitetyn huomioon ottaen, ja on määrättävä, että ratkaisu oikeudenkäyntikuluista annetaan myöhemmin”.
- 24 Yhteisöjen tuomioistuin on tämän vuoksi kumonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion osittain eli ”siltä osin, kuin Stora Kopparbergs Bergslags [AB] on veloitettu vastaamaan kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Feldmühle ja Papeteries Béghin-Corbehem ovat syyllistyneet ennen syyskuuta 1990” (tuomiolauselman 1 kohta), hylännyt valituksen muilta osin, palauttanut asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen ja määrännyt, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.
- 25 Asia on siirretty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetulle ensimmäiselle jaostolle.
- 26 Kantaja ja vastaaja ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 119 artiklan mukaisesti esittäneet kirjalliset huomautuksensa.
- 27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu ensimmäinen jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi prosessinjohtotoimenpiteiden yhteydessä kantajaa vastaamaan useisiin kysymyksiin, joihin tämä vastasi asetussa määräajassa.

28 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 2.10.2001 pidetyssä istunnossa.

29 Kantaja esitti istunnossa asiakirjan, joka liitettiin asiakirja-aineistoon sen jälkeen, kun se oli annettu tiedoksi komissiolle.

Asianosaisten vaatimukset asian palauttamisen jälkeen

30 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alentaa kantajalle päätöksen 3 artiklassa määrättyä sakkoa, mutta ei esitä oikeudenkäyntikuluja koskevaa vaatimusta.

31 Komissio ei esitä mitään nimenomaisia vaatimuksia mutta katsoo pääasiallisesti, että Storan on katsottava olevan vastuussa Feldmühlen ja CBC:n ennen syyskuuta 1990 harjoittamasta toiminnasta, joten sakon määrää ei pidä muuttaa. Toissijaisesti komissio katsoo, että sakko on vahvistettava sen suuruiseksi kuin on asianmukaista. Komissio ei esitä oikeudenkäyntikuluja koskevaa vaatimusta.

Oikeussääntöjen soveltaminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

32 Stora katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on yhteisöjen tuomioistuimen tuomion (erityisesti sen perustelujen 79 kohdan) johdosta harkittava

uudelleen päätöksen 3 artiklassa määrätyn sakon suuruutta ja otettava huomioon, ettei Storan voida katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet, ennen kuin Stora hankki ne omistukseensa syyskuussa 1990.

- 33 Stora muistuttaa ensinnäkin, että 11 250 000 ecun suuruinen sakko oli laskettu käyttäen perusteena liikevaihtoa, joka Storalle oli vuonna 1990 kertynyt yhteisön kartonkimarkkinoilta (375,5 miljoonaa ecua), että sakon perustaso oli 9 prosenttia tästä liikevaihdosta, että Storan oli katsottu osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen 60 kuukauden ajan ja että sille määrättyä sakkoa oli alennettu kahdella kolmasosalla yhteistyön vuoksi.
- 34 Seuraavaksi Stora korostaa yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 37—40 kohtaan tukeutuen, ettei sen voida katsoa olevan vastuussa siitä, että Feldmühle ja CBC olivat osallistuneet kartelliin, ennen kuin se hankki ne omistukseensa syyskuussa 1990. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 79 kohta, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin ei pysty ratkaisemaan asiaa lopullisesti, koska sen tiedossa ei ole, mikä osuus siitä kantajan liikevaihdosta, joka oli kertynyt yhteisön kartonkimarkkinoilta ennen syyskuuta 1990, oli peräisin Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta, tarkoittaa, ettei sakon määrää laskettaessa kuulu ottaa huomioon sitä osaa Storan liikevaihdosta, joka on peräisin Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta.
- 35 Storalle vuonna 1990 yhteisön kartonkimarkkinoilta kertyneestä 375,5 miljoonan ecun kokonaisliikevaihdosta, jonka perusteella komission määräämä sakko oli laskettu, Kopparforsin osuus oli 162 667 810 ecua (Eurostatin vuodelta 1990 julkaiseman valuuttakurssin mukaan). Loppu viiteliiikevaihdosta eli 212 832 190 ecua oli peräisin Feldmühleltä ja CBC:ltä.
- 36 Kantajan mukaan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta ilmenee, että määritettäessä, kuinka pitkään se kilpailusääntöjen rikkominen, johon Feldmühle ja

CBC syyllistyivät ja josta kantajan voidaan katsoa olevan vastuussa, kesti, huomioon ei voida ottaa syyskuuta 1990 edeltänyttä aikaa, joten kantajan voidaan katsoa olevan vastuussa Feldmühlen ja CBC:n rikkomisista vain syyskuusta 1990 toukokuuhun 1991 kestäneeltä yhdeksän kuukauden ajalta.

37 Kantaja toteaa lisäksi, että sille määrätyn sakon perustasoksi oli vahvistettu 9 prosenttia, koska kantajan katsottiin kuuluneen kartellin ”johtajiin” sen johdosta, että se oli osallistunut PWG:n kokouksiin. PWG:n kokouksiin olivat kuitenkin osallistuneet vain Feldmühlen edustajat, eivätkä Kopperforsin edustajat missään vaiheessa osallistuneet niihin. Koska kantajan ei voida katsoa kuuluneen kartellin ”johtajiin” ennen syyskuuta 1990, kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Kopperfors oli syyllistynyt ennen tätä ajankohtaa, seuraamukseksi määrättävä sakko on laskettava niin, että se on 7,5 prosenttia viiteliikevaihdoista. Edellä mainittua 9:ää prosenttia voidaan siis soveltaa vasta syyskuusta 1990 lähtien.

38 Edellä todettu huomioon ottaen laskukaavaa, jota komissio on käyttänyt sakkoa laskiessaan, on kantajan mukaan sovellettava seuraavasti:

Aika	Yritys	Liikevaihto (miljoonaa ecua)	Prosentti	Kesto	Tulos (miljoonaa ecua)	Alennus	Sakko (miljoonaa ecua)
6/86-8/90	KF	162,667	7,5	51/60	10,37	- 2/3	3,46
9/90-5/91	KF, FM/CBC	375,500	9,0	9/60	5,07	- 2/3	1,69
Yhteensä							5,15

39 Kantajan mukaan sakon määrän on siis oltava 5,15 miljoonaa euroa.

40 Kantaja on istunnossa pyytänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ottamaan sakon suuruutta määrätessään huomioon, että kantaja oli hankkinut Kopperforsin omistukseensa vasta vuoden 1987 alussa.

- 41 Komissio tulkitsee yhteisöjen tuomioistuimen tuomiota eri tavalla kuin kantaja. Komission mukaan tuomion perustelujen 79 kohdasta ei ensinnäkään ilmene, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi harkittava — mikä Storan mielestä selvästi tarkoittaa ”alentaa” — sakkoa, vaan siitä ilmenee, että asia on palautettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta tämä harkitsisi uudelleen sakon suuruutta. Yhteisöjen tuomioistuin ei siis ole todennut, mihin tulokseen tässä harkinnassa on päädyttävä. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 39 kohdassa on lisäksi todettu, ettei sen perusteella, että Stora oli täytynyt olla tietoinen Feldmühlen ja CBC:n käyttäytymisestä, koska Kopparfors oli osallistunut kartelliin, vielä voida katsoa, että se on vastuussa; komission mukaan tuomioissa ei siis ole todettu, ettei Stora voida katsoa olevan vastuussa siitä, miten nämä yritykset toimivat ennen syyskuuta 1990.
- 42 Komissio katsoo näin ollen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on ratkaistava, onko yhteisöjen tuomioistuin katsonut, ettei Stora ollut vastuussa Feldmühlestä ja CBC:stä, ennen kuin se hankki ne omistukseensa, ja jos tähän vastataan myöntävästi, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on ratkaistava, onko kantajalle määrättyä sakkoa alennettava. Komissio esittää jäljempänä väitteitä ja perusteluja kummankin seikan osalta.
- 43 Komissio toteaa ensinnäkin, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole katsonut, ettei Stora ollut vastuussa Feldmühlestä ja CBC:stä ennen syyskuuta 1990. Yhteisöjen tuomioistuin on tosin kumonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion juuri näiltä osin, mutta se ei ole kumonnut komission päätöstä. Asianosaiset ovat tältä osin samassa tilanteessa kuin ennen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota, joten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tässä asiassa annetut kaksi tuomiota huomioon ottaen edelleen katsoa, että Stora oli vastuussa Feldmühlestä ja CBC:stä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisun on siis perustuttava joihinkin muihin perusteisiin kuin niihin, jotka yhteisöjen tuomioistuin on todennut virheellisiksi.
- 44 Komissio toteaa yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 37—40 ja 79 kohtaan viitaten, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole tuomionsa perustelujen 38 kohdassa katsonut, että oikeushenkilö, joka johti kilpailusääntöjä rikkoneen yrityksen toimintaa, olisi edelleen vastuussa tästä rikkomisesta, jos se on edelleen olemassa päätöksentekoajankohtana, vaan yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että tämä oikeushenkilö on vastuussa ”lähtökohtaisesti” (yhteisöjen tuomiois-

tuimen tuomion perustelujen 37 kohta). Komissio huomauttaa lisäksi, että jos tässä tuomion 38 kohdassa asetettaisiin ehdoton sääntö, yhteisöjen tuomioistuin olisi kumonnut päätöksen tältä osin.

- 45 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut kumonnut päätöksessä esitettyä toteamusta, jonka mukaan Stora oli vastuussa siitä, miten Feldmühle ja CBC olivat toimineet ennen vuotta 1990, päätös on komission mukaan edelleen pätevä tältä osin. Jotta päätös voitaisiin kumota, Storan pitäisi näyttää toteen, että se on lainvastainen. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomion ainoa seuraus on näin ollen se, ettei yhteen niistä perusteista, jotka yhteisöjen tuomioistuin on todennut virheellisiksi, voida vedota.
- 46 Määrittääkseen, mitä yhteisöjen tuomioistuin on todennut virheelliseksi, komissio viittaa yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 39 kohtaan. Tässä kohdassa viitataan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelujen 82 kohtaan, jossa on korostettu, ettei Stora voinut olla tietämätön siitä, että Feldmühle ja CBC osallistuivat kartelliin, koska myös Kopparfors, josta Stora oli vastuussa, oli osallistunut siihen. Tämä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi on todettu virheelliseksi, sillä sen perusteella, että Storan on todettu olevan vastuussa Kopparforsista, ei vielä voida katsoa, että Stora olisi vastuussa myös Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta.
- 47 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole nyt esillä olevassa asiassa kuitenkaan tukeutunut yksinomaan siihen, että Stora tiesi Feldmühlen ja CBC:n osallistuneen kartelliin ennen syyskuuta 1990, katsoessaan, että Stora oli vastuussa Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta, vaan se on ottanut huomioon useita tekijöitä, jotka on tuotu esiin sen tuomion perustelujen 84 ja 85 kohdassa. Päätelmää, jonka mukaan Stora oli vastuussa Feldmühlestä ja CBC:stä ennen syyskuuta 1990, tukevat lisäksi Storan väitetiedoksiantoon antama vastaus, joka vahvistaa, että Stora katsoi olevansa vastuussa näistä yrityksistä koko kilpailusääntöjen rikkomisen osalta, ja se, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ollut arvostellut päätöksen 143 perustelukappaleen, jonka mukaan komissio osoittaa päätöksen emoyhtiölle, silloin kun useat konserniyhtiöt ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, lainmukaisuutta eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisua ole tältä osin todettu virheelliseksi.

- 48 Komissio on huomautustensa liitteessä selvittänyt, mitkä asiakirja-aineiston osat tukevat päätelmää, jonka mukaan Stora on vastuussa Feldmühlen ja CBC:n ennen syyskuuta 1990 harjoittamasta toiminnasta. Komissio on tässä liitteessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa esitettyihin toteamuksiin tukeutuen kommentoinut yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 38 kohdassa esitettyä toteamusta, jonka mukaan ”tässä tapauksessa on riidatonta, että Feldmühle ja CBC olivat edelleen olemassa sen jälkeenkin, kun valittaja hankki ne itselleen syyskuussa 1990 — —”. Komissio viittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion antamiseen johtaneen asian asianosaisten kirjelmiin osoittaakseen, ettei ole näytetty toteen, että Feldmühle ja CBC olivat edelleen olemassa erillisinä oikeushenkilöinä sen jälkeen, kun ne olivat siirtyneet kantajan määräysvaltaan, ja että peruste, johon yhteisöjen tuomioistuimen päättely perustuu, on tosiseikkojen osalta virheellinen.
- 49 Komissio väittää samassa liitteessä vielä, ettei ole olemassa Stora-konsernin ulkopuolista oikeushenkilöä, jolle päätös voitaisiin osoittaa. Siitä, että päätös osoitettaisiin yhdelle tai useammalle oikeushenkilön asemassa olevalle yritykselle Stora-konsernin sisällä, ei komission mukaan olisi mitään hyötyä, koska Stora-konserni, jota oikeushenkilön asemassa oleva emoyhtiö edustaa, joutuu vastaamaan sakosta taloudellisesti.
- 50 Komissio katsoo, että päätös on yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta huolimatta pysyttävä siltä osin kuin Storan on siinä katsottu olevan vastuussa Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta ennen syyskuuta 1990, ja että sakon määrää ei pidä muuttaa.
- 51 Toiseksi siltä varalta, että Storan puoltama yhteisöjen tuomioistuimen tuomion tulkinta, jonka mukaan Stora ei ole vastuussa Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta ennen syyskuuta 1990, olisi oikea, komissio katsoo toissijaisesti, ettei sakkoa ole alennettava niin paljon kuin on ehdotettu.

- 52 Komissio nimittäin muistuttaa, että Storalle määrättyä sakkoa on alennettu kahdella kolmasosalla, koska Stora oli esittänyt komissiolle todisteita kartellin olemassaolosta eikä se ollut kiistänyt keskeisiä tosiseikkoja (päätöksen 172 ja 173 perustelukappale), jolloin sakon määrä oli laskenut 33 795 000 ecusta 11 250 000 ecuun. Vaikka kantaja oli helpottanut komission tehtävää, se oli ottanut riskin, että sille määrätään sakko koko siltä ajalta, jonka kilpailusääntöjen rikkominen kesti, ja kaikkien tytäryhtiöidensä osalta.
- 53 Seuraavaksi komissio toteaa, että sellaisen yrityksen tilanne, joka on sen kanssa yhteistyössä ja joka näin toimiessaan asettaa itsensä alttiiksi riskille, että sille määrätään erittäin suuri sakko, poikkeaa suuresti sellaisen yrityksen tilanteesta, joka ei ota tätä riskiä. Stora oli hallinnollisen menettelyn aikana antanut komission ymmärtää, että se otti tämän riskin. Komission mukaan Storan tämänhetkinen argumentaatio kuitenkin väistämättä merkitsee, ettei Stora lopulta ole ottanut tätä riskiä, koska suurin osa ennen vuotta 1990 kertyneestä liikevaihdosta jätettäisiin huomiotta sakkoa laskettaessa.
- 54 Komission mielestä tämän perusteella voidaan katsoa, että se, että Stora tällä hetkellä käyttäytyy ikään kuin se ei olisi missään vaiheessa ottanutkaan suurinta osaa siitä riskistä, jonka se oli näyttänyt ottaneen (tai ettei se ollutkaan niin suuressa määrin kuin komissio oli uskonut harjoittanut yhteistyötä näyttääkseen toteen kilpailusääntöjen rikkomisen omalta osaltaan), rajoittaa lieventäviä asi-anhaaroja suuresti ja ainakin samassa suhteessa kuin todettua riskiä.
- 55 Komissio erottaa yhtäältä sen, miten Stora on myötävaikuttanut oman rikkomisensa toteamiseen, kun se ei ole kiistänyt kartellin olemassaoloa eikä omaa osallisuuttaan siihen, ja toisaalta yhteistyön, jota se on harjoittanut muiden yritysten osallisuuden toteennäyttämiseksi, ja katsoo, että pelkästään tämä jälkimmäinen yhteistyön muoto (päätöksen 171 perustelukappale) oikeuttaa enää alentamaan sakkoa ja vain yhdellä kolmasosalla. Sen sijaan sakkoa ei enää ole perusteltua alentaa toisella kolmasosalla.

- 56 Nämä seikat huomioon ottaen sakon lopullinen määrä on komission mukaan 10 700 000 euroa, joten se on 550 000 euroa alempi kuin päätöksen 3 artiklan mukainen sakko.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 57 Aluksi on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan Storan olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet, ennen kuin Stora oli hankkinut ne omistukseensa, ja se on tästä syystä kumonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion. Yhteisöjen tuomioistuin ei kuitenkaan ole kumonnut päätöstä, vaikka kantaja oli vaatinut sitä valituksessaan (tuomion perustelujen 19 kohta).
- 58 Seuraavaksi on todettava, että koska yhteisöjen tuomioistuimelle ei ollut asiassa esitetty selvitystä siitä, mikä osuus kantajan vuoden 1990 liikevaihdosta oli peräisin Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta, se on päättänyt, että ”asia on palautettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta se harkitsee uudelleen sakon suuruuden tämän tuomion 37—40 kohdassa esitetyn huomioon ottaen, ja on määrättävä, että ratkaisu oikeudenkäyntikuluista annetaan myöhemmin” (tuomion perustelujen 79 kohta).
- 59 Asiaa palautuksen jälkeen käsiteltäessä asianosaiset eivät kuitenkaan ole yksimielisiä siitä, mitä yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta seuraa. Stora nimittäin katsoo, että sakon suuruutta määritettäessä on otettava huomioon, ettei sen voida katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet ennen syyskuuta 1990, kun taas komissio katsoo, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole ratkaissut, miten vastuu Feldmühlen ja CBC:n toiminnasta, jossa on rikottu kilpailusääntöjä, on kohdistettava. Komissio korostaa yhtäältä, ettei päätöstä ole kumottu tältä osin, ja toisaalta, että se, miten vastuu siitä kilpailusääntöjen rikkomista merkinneestä toiminnasta, jota Feldmühle ja CBC olivat harjoittaneet ennen omistusoikeuden siirtymistä, on kohdistettu, on edelleen perusteltua, kun otetaan huomioon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelut ja asiakirja-aineistosta ilmenevät seikat.

- 60 Tältä osin on todettava, että kun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 37—39 kohtaa (jotka on esitetty edellä 22 kohdassa) tarkastellaan kokonaisuutena, niistä ilmenee, ettei omistusoikeuden hankkijan voida vielä sen perusteella, että se tietää hankittujen yritysten osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen omistusoikeuden siirtymistä, katsoa olevan vastuussa ennen omistusoikeuden siirtymistä tapahtuneista kilpailusääntöjen rikkomisista. Se tosiseikka, ettei hankkija ollut tietämätön siitä, että hankitut yritykset olivat rikkoneet kilpailusääntöjä, ei nimittäin sellaisenaan estä soveltamasta sääntöä, jonka mukaan ”luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka joht[i] kyseistä yritystä aikana, jolloin kilpailusääntöjä [rikottiin], on lähtökohtaisesti vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka kilpailusääntöjen rikkomisesta annetun langettavan päätöksen antamispäivänä yrityksen toiminta on toisen henkilön vastuulla”.
- 61 Komission mukaan sen ohella, että Stora tiesi Feldmühlen ja CBC:n ennen omistusoikeuden siirtymistä harjoittamasta toiminnasta, nyt esillä olevassa asiassa on muitakin oikeudellisia seikkoja ja tosiseikkoja, joiden vuoksi on perusteltua, että Storan katsotaan olevan vastuussa tästä toiminnasta.
- 62 Komissio toteaa ensinnäkin, että luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka johti kyseistä yritystä aikana, jona kilpailusääntöjä rikottiin, on vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta ainoastaan ”lähtökohtaisesti” ja että nyt esillä olevassa asiassa tilanne ei ole tällainen. Komission mukaan se, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole kumonnut päätöstä, vahvistaa, ettei tätä sääntöä voida soveltaa nyt esillä olevan asian tosiseikkoihin.
- 63 Tätä ensimmäistä väitettä ei voida hyväksyä. Sen lisäksi, että välilause ”lähtökohtaisesti” esiintyy kaikissa muissakin tuomioissa, jotka yhteisöjen tuomioistuin on antanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 14.5.1998 antamista tuomioista tehtyjen valitusten johdosta ja joissa se on ilmaissut tämän oikeussäännön (asia C-248/98 P, KNP BT v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9641, 71 kohta; asia C-279/98 P, Cascades v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9693, 78 kohta ja asia C-297/98 P, SCA Holding v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-10101, 27 kohta), on todettava, ettei sillä, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole kumonnut päätöstä tältä osin, ole ratkaisevaa merkitystä.

- 64 Yhteisöjen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi oli saatettu vastaava kysymys asiassa, jonka johdosta on tänään annettu tuomio (asia T-308/94, *Cascades v. komissio*, tuomio 28.2.2002, Kok. 2002, s. II-813), ei edellä mainitussa asiassa *Cascades* vastaan komissio 16.11.2000 antamassaan tuomiossa kumonnut päätöstä vaan ainoastaan palautti asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta tämä harkitsisi sakon suuruutta. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on eräässä niistä muista asioista, joissa on vaadittu päätöksen kumoamista, itse asian lopullisesti ratkaisten alentanut sakkoa ilman, että se olisi ensin kumonnut päätöksen (em. asia *KNP BT v. komissio*, tuomio 16.11.2000). Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin ensin kumonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-309/94, *KNP BT* vastaan komissio, 14.5.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-1007) tuomiolauselman 1 kohdan siitä syystä, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ollut lausunut kantajan väitteestä, jonka mukaan kantajan vastuun eräästä yrityksestä (*Badische*) ei olisi missään tapauksessa saanut katsoa alkavan ennen sitä ajankohtaa, jona kantaja oli hankkinut yrityksen omistukseensa, ja sen jälkeen päättänyt lausua päätökseen kohdistuvasta kumoamiskanteesta. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin totesi, ettei *KNP BT* ollut vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon *Badische* oli syyllistynyt vuoden 1986 puolivälistä 1.1.1987 saakka, se ei kumonnut päätöstä tästä syystä vaan alensi kantajalle määrättyä sakkoa.
- 65 Toiseksi komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomionsa perustelujen 84 ja 85 kohdassa huomioon ottamat seikat ovat edelleen päteviä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion 84 ja 85 kohdassa todetaan seuraavaa:
- ”84 Tätä johtopäätöstä ei heikennä se kantajan väite, jonka mukaan sillä ei ollut Saksan lainsäädännön mukaan valtaa vaikuttaa ratkaisevasti *Feldmühlen* myyntipolitiikkaan eikä niin muodoin *CBC:n*kään myyntipolitiikkaan. Kantaja ei ole edes väittänyt, että se olisi yrittänyt saada kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen loppumaan vaikkapa pyytämällä sitä *Feldmühlen* hallitukselta.
- 85 Kun edellä oleva otetaan huomioon, komissiolla oli oikeus katsoa kantajan olevan vastuussa kyseisten yhtiöiden toiminnasta. Kantajan käyttäytyminen hallinnollisessa menettelyssä tukee tämän toteamuksen

oikeellisuutta, sillä se esiintyi suhteessa komissioon Stora-konsernin yhtiöiden ainoana edustajana kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen osalta (ks. vastaavasti asia 374/87, Orkem v. komissio, tuomio 18.10.1989, Kok. 1989, s. 3283, 6 kohta). Lopuksi on todettava, että se, että päätös on päätetty osoittaa kantajalle, on niiden yleisten perusteiden mukaista, joita komissio on päätöksensä 143 perustelukappaleessa todennut käyttävänsä (ks. edellä 58 kohta), koska useat Stora-konsernin yhtiöt olivat osallistuneet päätöksessä tarkoitettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen.”

- 66 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelujen 84 kohta ei kuitenkaan osoita komission käsitystä paikkansapitäväksi, koska tässä kohdassa on arvioitu, oliko Storan mahdoton vaikuttaa ratkaisevasti Feldmühlen ja niin muodoin CBC:n myyntipolitiikkaan, kun se oli hankkinut omistukseensa FeNo:n osakkeet.
- 67 Komissio ei voi vedota tehokkaasti myöskään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelujen 85 kohtaan, joka sisältää kaksi erillistä arviointia, jotka on esitetty täydennykseksi.
- 68 Ensimmäisellä näistä arvioinneista (85 kohdan toinen virke) pyritään tukemaan erästä toteamusta, eikä sillä siis voida katsoa olevan ratkaisevaa merkitystä sen osalta, miten vastuu ennen omistusoikeuden siirtymistä harjoitetusta kilpailusääntöjen rikkomista merkinneestä toiminnasta on kohdistettava. Pääasiallinen syy, joka on saanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsomaan, että kantaja oli vastuussa tästä toiminnasta, on nimittäin tuotu esiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion 82 kohdassa, jossa todetaan, että ”koska kantajan on katsottava olevan vastuussa Kopperforsin toiminnasta, komissio on väitetiedoksiannon yrityskohtaisissa tiedoissa aiheellisesti korostanut — —, ettei kantaja ole voinut olla tietämätön Feldmühlen ja CBC:n kilpailunvastaisesta toiminnasta”. Se, että kantaja on hallinnollisessa menettelyssä esiintynyt suhteessa komissioon Stora-konserniin kuuluvien yhtiöiden ainoana edustajana kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen osalta, on pääasialliseen syyhyn nähden siis vain toissijainen seikka.

- 69 Toisesta arvioinnista (85 kohdan kolmas virke), joka koskee päätöksen oikeaa adressaattia, on todettava, että se voi koskea vain päätöksenajankohtana valinnutta tilannetta.
- 70 Kun otetaan huomioon nyt esillä olevan asian tosiseikat, on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen tuomio on ymmärrettävä niin, että ”oikeushenkilön”, joka johti kyseisiä yrityksiä eli Feldmühleä ja CBC:tä, ennen kuin kantaja hankki ne omistukseensa, kuuluu lähtökohtaisesti vastata kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon nämä yritykset olivat syyllistyneet kyseisenä aikana. Tästä seuraa, ettei Storan voida katsoa olevan vastuussa Feldmühlen ja CBC:n toimista, jos se oikeushenkilö, joka johti niiden toimintaa ennen syyskuuta 1990, oli olemassa päätöksentekoajankohtana eli 13.7.1994. Yhteisöjen tuomioistuimen toteamukselle, jonka mukaan ”on riidatonta, että Feldmühle ja CBC olivat edelleen olemassa sen jälkeenkin, kun valittaja hankki ne itselleen syyskuussa 1990” (tuomion perustelujen 38 kohta), ei voida antaa tältä osin ratkaisevaa merkitystä, koska yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perustelujen 37 kohdassa ilmaistun säännön soveltamisen kannalta merkittävää on se, oliko oikeushenkilö, joka johti niiden toimintaa, ennen kuin kantaja hankki ne omistukseensa, olemassa päätöksentekoajankohtana.
- 71 Varmistukseen siitä, että tämä oikeushenkilö oli vielä ollut olemassa 13.7.1994, ensimmäisen oikeusasteen on esittänyt kantajalle useita kirjallisia kysymyksiä. Kantaja on vastauksissaan ilmoittanut, että Feldmühlen ja sen tytäryhtiön CBC:n emoyhtiö oli ollut FeNo ja että tämä oli ollut päätöksentekoajankohtana olemassa käyttäen toiminimeä FPB Holding AG. Kantaja on lisäksi todennut, että Feldmühle ja CBC olivat päätöksentekoajankohtana vielä olleet olemassa oikeushenkilöinä.
- 72 Näissä olosuhteissa on komission asia näyttää toteen, ettei päätöksentekoajankohtana ollut olemassa sellaista oikeushenkilöä, jonka olisi voitu katsoa olevan vastuussa siitä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevistä toiminnasta, johon Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet, ennen kuin Stora hankki ne omis-

tukseensa. Komissio ei kuitenkaan ole esittänyt tällaista näyttöä, koska se ei ole osoittanut, että FeNo, Feldmühle tai CBC olisi purettu ennen päätöksentekoaikajankohtaa.

- 73 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin joutuu näin ollen arvioimaan uudelleen kantajalle määrätyn sakon määrän, joka on päätöksen 3 artiklan mukaan 11 250 000 ecua, siten, että se ottaa huomioon, ettei kantajan voida katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet ennen syyskuuta 1990.
- 74 Koska Stora ei voida katsoa oleva vastuussa siitä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevistä toiminnasta, johon Feldmühle ja CBC olivat syyllistyneet ennen syyskuuta 1990, Stora joutuu näiden yhtiöiden hankkimista edeltäneen ajan osalta vastaamaan ainoastaan Kopparforsin toiminnasta. Kuten päätöksen taulukosta 8 ilmenee, Stora oli hankkinut Kopparforsin omistukseensa 1.1.1987. Päätöksen 1 artiklan mukaan Stora on kuitenkin osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1986 puolivälistä lukien. Kun noudatetaan yhteisöjen tuomioistuimen puoltamaa lähestymistapaa, tästä seuraa, ettei Stora voida katsoa olevan vastuussa Kopparforsin toiminnasta kesäkuun 1986 ja 1.1.1987 välisen ajan osalta, koska Kopparfors on päätöksentekoaikajankohtana edelleen ollut olemassa oikeushenkilönä, minkä kantaja on vahvistanut ja mitä komissio ei ole kiistänyt.
- 75 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on toimivalta EY 229 artiklassa ja asetuksen N:o 17/17 artiklassa sille annetun täyden harkintavallan nojalla arvioida, onko sakkojen suuruus asianmukainen. Nyt esillä olevassa asiassa tässä arvioinnissa on otettava huomioon, ettei Stora voida katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Kopparfors oli syyllistynyt ennen 1.1.1987.
- 76 Sen osalta, miten sakon määrä on vahvistettava, on ensinnäkin todettava, ettei yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa ole mainittu mitään menetelmää, jonka mukaisesti kantajalle määrätyn sakon määrä pitäisi vahvistaa.

- 77 Seuraavaksi on todettava, että vaikka asianosaiset ovat erimielisiä siitä, kuinka suureen alennukseen hallinnollisen menettelyn aikana harjoitettu yhteistyö oikeuttaa, ne ovat yksimielisiä siitä, miten sakon määrä on laskettava.
- 78 Lopuksi on todettava yhdenvertaisuusperiaatteen edellyttävän, että kun yrityksille, jotka ovat osallistuneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaiseen sopimukseen tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan, määrätään sakkoja, sakkojen suuruus on määritettävä samalla menetelmällä, jollei esitetä mitään sellaista objektiivista perustetta, jonka vuoksi menetelmästä voitaisiin poiketa (ks. vastaavasti asia C-280/98 P, Weig v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9757, 63—68 kohta). Nyt esillä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei ole olemassa tämän tyyppistä objektiivista perustetta, joten Storan sakon suuruus on määritettävä käyttäen pääsääntöisesti menetelmää, josta asianosaiset ovat yksimielisiä ja jota komissio sovelsi kaikkiin päätöksen 3 artiklassa tarkoitettuihin yrityksiin, joille määrättiin seuraamukseksi sakko.
- 79 Niiden yksityiskohtaisten selvitysten mukaan, joita komissio esitti vuonna 1997 vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen, yrityksille, joille päätös on osoitettu, määrättyjen sakkojen perusteena on liikevaihto, jonka kukin näistä yrityksistä oli vuonna 1990 saanut yhteisön kartonkimarkkinoilta, ja tähän liikevaihtoon on sovellettu 9 tai 7,5 prosentin perustasoa sen mukaan, onko yritys ollut kartellin ”johtaja”, kuten Stora, vai muu yritys. Kilpailusääntöjen rikkomiseksi kestoksi on Storan osalta katsottu 60 kuukautta (vuoden 1986 kesäkuusta vuoden 1991 toukokuun loppuun). Storan sakkoa on alennettu kahdella kolmasosalla sen yhteistyön perusteella, jota se oli harjoittanut komission kanssa hallinnollisen menettelyn aikana (pätöksen 171 perustelukappale). Kantajalle määrätty sakko on tämän laskutoimituksen seurauksena ollut määrältään 11 250 000 ecua (pätöksen 3 artikla).
- 80 Kantajan sakko on näin ollen laskettava siten, että Feldmühlen ja CBC:n hankkimista edeltävältä ajalta eli vuoden 1987 tammikuun ja 1.9.1990 väliseltä ajalta huomioon otetaan vain Kopparforsille yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 kertynyt liikevaihto eli 162 667 000 ecua ja siltä ajalta, jonka osalta kan-

tajan katsotaan olevan vastuussa Feldmühlen ja CBC:n osallistumisesta kartelliin, eli 1.9.1990 ja vuoden 1991 toukokuun lopun väliseltä ajalta, huomioon otetaan Storalle näiltä samoilta markkinoilta vuonna 1990 kertynyt kokonaisliikevaihto eli 375 500 000 ecua.

- 81 Näihin liikevaihtoihin sovellettava prosentti riippuu siitä, voidaanko kantajan katsoa kuuluneen kartellin ”johtajiin”. Komissio ei tältä osin kiistä, että vain Feldmühlen edustajat osallistuivat säännöllisesti PWG:hen ja etteivät Kopparforsin edustajat missään vaiheessa osallistuneet siihen. Kantajan ei näin ollen voida katsoa kuuluneen kartellin ”johtajiin”, ennen kuin se hankki omistukseensa Feldmühlen ja CBC:n. Perusprosenttia 9 voidaan siis soveltaa vain siitä ajankohdasta lähtien, jona kantaja hankki Feldmühlen ja CBC:n omistukseensa, ja niistä kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin Kopparfors syyllistyi 1.1.1987 ja 1.9.1990 välisenä aikana, seuraamukseksi määrättävä sakko lasketaan siten, että se on 7,5 prosenttia Kopparforsin liikevaihdosta.
- 82 Komissio on huomautuksissaan pyytänyt, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien edellä 53—55 kohdassa esiin tuoduista syistä alentaisi sakkoa enempää kuin yhdellä kolmasosalla. Tätä pyyntöä ei voida hyväksyä.
- 83 On ensinnäkin todettava, että sellainen Storan harjoittaman yhteistyön vaikutusten erottelu, jonka komissio on tehnyt huomautuksissaan, ei ilmene päätöksen 171 ja 172 perustelukappaleen sanamuodosta. Kantajaa ei nimittäin ole mainittu niiden yritysten joukossa, joita 172 perustelukappaleessa nimenomaisesti tarkoitetaan.
- 84 Seuraavaksi on todettava, että koska asiassa ei ollut esitetty selvitystä siitä, mikä osuus Storan vuoden 1990 liikevaihdosta tuli Feldmühleltä ja CBC:ltä, yhteisöjen tuomioistuin on palauttanut asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta tämä harkitsisi uudelleen sakon suuruuden ”tämän tuomion 37—40 kohdassa esitetyn huomioon ottaen” (tuomion perustelujen 79 kohta).

Näissä kohdissa ei kuitenkaan ole millään tavalla käsitelty sitä, kuinka laajaa oli se yhteistyö, jota Stora oli harjoittanut komission kanssa hallinnollisen menettelyn aikana ja jonka vuoksi oli ollut perusteltua alentaa Storalle määrättyä sakkoa kahdella kolmasosalla.

- 85 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, ettei tässä palautettua asiaa koskevassa menettelyssä ole syytä ryhtyä käsittelemään uudelleen sen alennuksen suuruutta, jonka komissio oli myöntänyt hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön perusteella. Vaara, että yritys, jonka sakkoa on alennettu vastikkeeksi sen harjoittamasta yhteistyöstä, nostaa myöhemmin kumoamiskanteen päätöksestä, jossa kilpailusääntöjen rikkominen on todettu ja jossa on määrätty rikkomisesta vastuussa olevalle yritykselle seuraamus, ja voittaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tai kassaatiomuutoksenhaun johdosta yhteisöjen tuomioistuimessa, on nimittäin luonnollinen seuraus perustamissopimukseen ja perussääntöön perustuvien oikeussuojakeinojen käytöstä. Pelkästään sen vuoksi, että yritys, joka on ollut komission kanssa yhteistyössä ja jonka sakkoa on sen perusteella alennettu, voittaa asian tuomioistuimessa, ei ole perusteltua arvioida uudelleen yritykselle myönnetyn alennuksen suuruutta.
- 86 Kun otetaan huomioon kaikki kantajan sakon suuruuden määrittämisessä käytettävät perusteet, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistaa täyden harkintavaltansa nojalla sakon määräksi 4 670 000 euroa.

Oikeudenkäyntikulut

- 87 Yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossaan määrännyt, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kuuluu siis tässä tuomiossa päättää kaikista eri käsittelyihin liittyvistä oikeudenkäyntikuluista työjärjestyksensä 121 artiklan mukaisesti.

- 88 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi. Nyt esillä olevassa asiassa kantajan valitus on hyväksytty yhteisöjen tuomioistuimessa vain osittain, mutta sen vaatimukset on hyväksytty käsiteltäessä asiaa palautuksen jälkeen.
- 89 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että esillä olevan asian olosuhteissa on oikeudenmukaista määrätä sekä yhteisöjen tuomioistuimessa että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta, että kantajan on vastattava kahdesta kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja korvattava kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista ja komission on korvattava yksi kolmasosa kantajan oikeudenkäyntikuluista ja vastattava yhdestä kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY 3 artiklassa kantajalle määrätty sakko vahvistetaan 4 670 000 euroksi.

- 2) Sekä yhteisöjen tuomioistuimessa että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta kantajan on vastattava kahdesta kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja korvattava kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista.

- 3) Sekä yhteisöjen tuomioistuimessa että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta komission on korvattava yksi kolmasosa kantajan oikeudenkäyntikuluista ja vastattava yhdestä kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

Vesterdorf

Lenaerts

Pirrung

Vilaras

Forwood

Julistettiin Luxemburgissa 28 päivänä helmikuuta 2002.

H. Jung

kirjaaja

B. Vesterdorf

presidentti